

Nowe stanowisko *Anthonomus sorbi* GERMAR, 1821 i *A. chevrolati* DESBROCHERS DES LOGES, 1868 (Coleoptera: Curculionidae) w Polsce

A new locality of *Anthonomus sorbi* GERMAR, 1821 and *A. chevrolati* DESBROCHERS DES LOGES, 1868 (Coleoptera: Curculionidae) in Poland

Rafał RUTA¹, Marek WANAT²

¹ Zakład Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej, Uniwersytet Wrocławski, ul. Przybyszewskiego 65, 51-148 Wrocław; e-mail: rafal.ruta@uwr.edu.pl, ORCID: 0009-0007-6858-8612

² Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław; e-mail: marek.wanat@uwr.edu.pl, ORCID: 0000-0001-8560-7095

ABSTRACT. *Anthonomus sorbi* (GERMAR) and *A. chevrolati* (DESBROCHERS) are recorded from the respectively third and second place in Poland, the locality in NW Pomerania distant far from their hitherto known sites in SE Poland. They both feed there on *Crataegus* spp.

KEY WORDS: Curculionoidea, Anthonomini, Poland, new records, host plants.

Dwa tytułowe gatunki były sporadycznie notowane na terenie Polski.

Anthonomus sorbi GERMAR, 1821 (ryc. 1A) to ryjkowiec występujący od środkowej i wschodniej Europy po Syberię i Kraj Nadmorski Rosji (DIECKMANN 1968, BURAKOWSKI i in. 1995, ALONSO-ZARAZAGA i in. 2023, LEGALOV i RESHETNIKOV 2023). Dotychczasowe informacje o jego występowaniu w Polsce pochodziły wyłącznie z południowo-wschodnich rejonów kraju. Przez długi czas dotyczyły jedyne stwierdzenia w okolicach Przemyśla, gdzie w drugiej połowie XIX w. kilka okazów odłowił Bolesław KOTULA w pobliżu potoku Hołubla (SMRECZYŃSKI 1934, 1955; MAZUR 1994). Przeszło 100 lat później ŁĘTOWSKI (1991) wymienia ten bardzo rzadki gatunek bez żadnego komentarza w pracy poświęconej strukturze dominacji ryjkowców w leśnych zespołach roślinnych rezerwatu Las Klasztorny pod Leżajskiem (UTM: EA97), gdzie 6 exx. *A. sorbi* zostało odłowionych w podszybie zespołu *Leucobryo-Pinetum* w trakcie badań ilościowych prowadzonych w latach 80. Ponadto ogólnikowo wzmiankowano o występowaniu tego ryjkowca na Śląsku (DIECKMANN 1968, SMRECZYŃSKI 1972) na podstawie XIX-wiecznych, niepotwierdzonych później doniesień niemieckich autorów. W Europie znany jest on z Belgii, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Danii,

Estonii, Finlandii, Francji, Holandii, Luksemburga, Łotwy, północnych Niemiec, południa europejskiej części Rosji, Słowacji, Szwajcarii, Szwecji, Węgier i Ukrainy (ALONSO-ZARAZAGA i in. 2023). Najczęściej podawanymi roślinami żywicielskimi są różne gatunki głogów *Crataegus* spp. (DIECKMANN 1968, LEGALOV i RESHETNIKOV 2023) i czeremchy *Padus* spp. (KOROTYAEV i SOFRONOVA 2020). Żerowanie



Ryc. 1. *Anthonomus sorbi* (A) i *A. chevrolati* (B) (fot. R. RUTA (A) i M. WANAT (B))

Fig. 1. *Anthonomus sorbi* (A) and *A. chevrolati* (B) (photo R. RUTA (A) and M. WANAT (B))

na jarzębinie *Sorbus aucuparia* L., wspomiane przez XIX-wiecznych autorów, nie było współcześnie obserwowane (DIECKMANN 1968).

Anthonomus chevrolati DESBROCHERS DES LOGES, 1868 (ryc. 1B) był do tej pory wykazywany z Albanii, Austrii, Belgii, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Francji, Hiszpanii, Niemiec, Grecji, Węgier, Włoch, Holandii, Luksemburga, Rumunii, Słowacji, Serbii, Słowenii, Szwajcarii, Ukrainy, Węgier, Wielkiej Brytanii, Włoch, a poza Europą, jako odrębny podgatunek, z Libanu i Syrii (DIECKMANN 1968, ALONSO-ZARAZAGA i in. 2023). W przeciwieństwie do *A. sorbi* nie został dotąd stwierdzony w żadnym z krajów skandynawskich ani nadbałtyckich. Z Polski znany jest tylko z pojedynczego okazu wysianego we wrześniu 2000 r. spod krzewów w jednym z historycznych fortów wokół Przemysła (PETRYSZAK i DĄBEK 2017). Również dla niego roślinami żywicielskimi w Europie są głogi *Crataegus* spp. (DIECKMANN 1968).

W czasie prac terenowych prowadzonych w sąsiedztwie rez. Sławieńskie Dęby niedaleko Sławna, na północnym skraju Pojezierza Pomorskiego (*sensu* BURAKOWSKI i in. 1973), w mezoregionie Równina

Słupska (SOLON i in. 2018), stwierdzono współwystępowanie obu omawianych gatunków.

Anthonomus sorbi GERMAR, 1821

- XA02 Sławno vic., okolice rez. Sławieńskie Dęby, oddz. 338a: 11 V 2024, 6 exx., 14 VII 2024, 2 exx.; idem, oddz. 337c, 14 VII 2024, 3 exx.; idem, oddz. 337d, 14 VII 2024, 12 exx. – leg. R. RUTA.

Anthonomus chevrolati

DESBROCHERS DES LOGES, 1868

- XA02 Sławno vic., okolice rez. Sławieńskie Dęby, 8 VI 2024, 1 ex.; idem, oddz. 337, 14 VII 2024, 1 ex. – leg. R. RUTA.

Wymienione stanowiska znajdują się w drzewostanach olchowych z dużym udziałem głogów w warstwie krzewów (ryc. 3). W wydzielaniu 338a w warstwie drzew dominuje olsza czarna *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. w wieku 65 lat, mniejszy udział mają grab zwyczajny *Carpinus betulus* L., buk zwyczajny *Fagus sylvatica* L. i brzoza *Betula* sp. w tym samym wieku. W wydzielaniach 337c i 337d drzewostan jest praktycznie jednogatunkowy, złożony z olszy czarnej



Ryc. 2. *Anthonomus sorbi* na liściach głogu *Crataegus* sp. i ślady żerowania, 14 VII 2024 (fot. R. Ruta)

Fig. 2. *Anthonomus sorbi* on leaves of *Crataegus* sp. and traces of its feeding, 14 VII 2024 (photo R. Ruta)

w wieku odpowiednio 65 i 45 lat, z domieszką jesioną wyniosłego *Fraxinus excelsior* L. We wszystkich wymienionych wydzieleniach w warstwie krzewów licznie występują głogi – dwuszyjkowy *Crataegus laevigata* (POIR.) DC. i hybryda głogów dwuszyjkowego i odgiętodziałkowego (*C. rhipidophylla* GAND.) – *C. × macrocarpa* HEGETSCHW.

Chrzęszcze zbierano otrząsając na parasol entomologiczny, a także na upatrzonego. W lipcu obserwowano dość liczne żerowanie *Anthonomus sorbi* na spodniej stronie liści głogów, gdzie wygryzały epidermę i miękisz pozostawiając żyłki liściowe i górną stronę epidermy (ryc. 2).



Ryc. 3. Stanowisko *Anthonomus sorbi* i *A. chevrolati* w pobliżu rez. Sławińskie Dęby, 14 VII 2024 (fot. R. RUTA)

Fig. 3. Locality of *Anthonomus sorbi* and *A. chevrolati* in the vicinity of Sławińskie Dęby nat. res., 14 VII 2024 (photo R. RUTA)

Podziękowania

Panu Albertowi WIADERNEMU dziękujemy za informacje o gatunkach głogów rosnących na opisanym stanowisku.

PIŚMIENNICTWO

- ALONSO-ZARAZAGA, M.A., BARRIOS, H., BOROVEC, R., BOUCHARD, P., CALDARA, R., COLONNELLI, E., GULTEKIN, L., HLAVÁČ, P., KOROTYAEV, B. A., LYAL, C.H.C., MACHADO, A., MEREGALLI, M., PIEROTTI, H., REN, L., SANCHEZ-RUIZ, M., SFORZI, A., SILFVERBERG, H., SKUHROVEC, J., TRÝZNA, M., VELÁZQUEZ DE CASTRO A. J. AND N.N. YUNAKOV. 2023. Cooperative Catalogue of Palaearctic Coleoptera Curculionoidea. 2nd Edition. Sociedad Entomologica Aragonesa, Monografias electronicas SEA, 780 ss. <http://www.sea-entomologia.org/monoolec14.html> (wersja 14 luty 2023)
- BURAKOWSKI M., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1973. Chrzęszcze Coleoptera, Biegaczowate – Carabidae, część 1. Katalog Fauny Polski, **23** (2): 1-232.
- BURAKOWSKI M., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1995. Chrzęszcze Coleoptera. Ryjkowce – Curculionidae, część 2. Katalog Fauny Polski, **23** (20): 1-310.
- DIECKMANN L. 1968. Revision der westpaläarktischen Anthonomini. Beiträge zur Entomologie, **17** (3/4): 377-564.
- KOROTYAEV B.A., SOFRONOVA E.V. 2020. Weevils of the genus *Anthonomus* GERMAR (Coleoptera: Curculionidae) in the south of East Siberia. Proceedings of the Russian Entomological Society, **91**: 129-140.
- LEGALOV A.A., RESHETNIKOV S.V. 2023. First record of *Anthonomus sorbi* Germar, 1821 (Coleoptera, Curculionidae) in Western Siberia with remarks on other Siberian species. Ecologica Montenegrina, **62**: 79-86.
- ŁĘTOWSKI J. 1991. Ryjkowce (Coleoptera, Curculionidae) rezerwatu leśnego Las Klasztorny pod Leżajskiem (Nizina Sandomierska). Annales UMCS, sec. C, **46** (17): 185-203.
- MAZUR M. 1994. Rozmieszczenie ryjkowców (Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) na Pogórzu Dynowskim i Przemyskim. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Zoologiczne, **40**: 35-76.
- PETRYSZAK B., DĄBEK P. 2017. *Anthonomus chevrolati* DESBROCHERS DES LOGES, 1868 nowy dla fauny Polski gatunek ryjkowca (Coleoptera, Curculionidae). Wiadomości Entomologiczne, **36** (4): 237-240.
- SMRECZYŃSKI S. 1934. Uwagi o krajowych ryjkowcach II. Polskie Pismo Entomologiczne, **12**: 50-61.
- SMRECZYŃSKI S. 1955. Fauna ryjkowców (Col., Curculionidae) okolic Przemyśla na przestrzeni 50 lat. Polskie Pismo Entomologiczne, **23**: 53-70.
- SMRECZYŃSKI S. 1972. Ryjkowce – Curculionidae: Podrodzina Curculioninae. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, **19**, 98d: 1-190.
- SOLON J., BORZYSZKOWSKI J., BIDLASIK M., RICHLING A., BADORA K., BALON J., BRZEZIŃSKA-WÓJCİK T., CHABUDZIŃSKI Ł., DOBROWOLSKI R., GRZEGORCZYK I., JODŁOWSKI M., KISTOWSKI M., KOT R., KRAŻ P., LECHNIO J., MACIAS A., MAJCHROWSKA A., MALINOWSKA E., MIGOŃ P., MYGAPIAŁEK U., NITA J., PAPIŃSKA E., RODZIK J., STRZYŻ M., TERPIŁOWSKI S., ZIAJA W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica, **91** (2): 143-170.

Wpłynęło: 27 sierpnia 2024
Zaakceptowano: 23 października 2024